



بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين

والصلاة والسلام على من لا نبي بعده

خاتمة الأنبياء وآلهم الطيبين

۲
بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين

والصلاة والسلام على من لا نبي بعده

وبعد فبشر المؤمنين بالجنة

کو رخ سبز باد سطور مصحف

قر سطور را که کو با صف صف

ابتدا پنداره اولان با سبک

شاد زنی با حمید بر اسماء

فکر اندر رسد **ا** و **خ** و **ف** محمد و

ا و **ل** و **ی** **پ** **د** **خ** و **ا** **ف** **ت** **ا** **ل** **م** **م** **و**

ب **ا** **ن** **خ** **و** **ح** **د** **ت** **د** **م** **ل** **ظ** **ف** **ن** **د**

ک **و** **ی** **ا** **ل** **م** **م** **و** **پ** **د** **خ** **و** **ا** **ف** **ت** **ا** **ل** **م** **م** **و**

ناظر اولسک اکا اینیہ مثال

کو رینور غار رض لطف متعال

کو پتر اینیہ سی سجدہ پاک

خلیہ پاک کبریا و وجہ پاک

۶
محمدرضا شاه افغانی

غارِ صنایع کے عرفان و تحقیق

شیخ خیر علی دوسری ماہ

ایک فیصلہ الیٰ الہیٰ علیٰ علیہ السلام

عزق البود والمخول بطائر

کل بر را الهیه بکبر در می بسیار

دانه و سبزه

خوشنما ایلر ایدر ای واک

درد و خوار و لرزیده و سست

برکات کل کی ہو اور ہو

خی اول مخبر موجود است

يعني ميرزا ساكنه

۱۰
محم پیاپی ایلمی غایتی شد

محم ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی

ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی

محم ایلمی ایلمی ایلمی

مستغنی عن غیر افواج حرم

حسب ما علی الید می مضی

دولت اولم شد می او کور الزمینه

غیر القرب الید می حور العینه

خسته عشق دلی بدیست ترنا

مهر ما نیلے گلوزینک است

باقیہ اول عالم دل سلطان

رو جاک انگریز گلوردی خانی

کونز لر می خدای کونز لر

کونز لر می خدای کونز لر

متصل اول کونز لر

نیا حه عمر شیدر می پرواز

کحل و تدرید کحل اندی می اول

میر حصو تدرید کحل اندی می اول

میر کحل و تدرید کحل اندی می اول

کحل و تدرید کحل اندی می اول تدرید

دختری مالک کلا نیلے ہاتھ دیوے

ماہ نو کبھی آجوق فرستادوایدے

ختم البر و پنےا و المزدی مثال

قنا دیز بو کسہ مجا ہی اقبال

بیت پر کافی سپاہ اندی کی

تا کہ کیسوی سے کہی جو را نک

مکمل جابر دل غشتا تک

تا کہ اندازا اندی کی کر کل

تَشْكُوكُ شَيْخِ وَبَا

جَامِعِ خَطِّكَ اَيْدِي مَحْمُودِ

اَوَّلُ مَجَارِكِ تَشْكُوكِ سَمْعِي عِيَالِي

حَقِّ رَسُوْلِي اَيْدِي وَكُنْ تَشْكُوكِ مَجَارِكِ

ایکی ابرو لے کر بند آ رہی ہوں

میںم خالص یہ کہنے آ رہی ہوں

قتلہری آ رہی پر اتمیشدی خدا

اوج افلاک شریعت دہہما

سوره فاتحه ایدهی اول حمده

مدا بروی ایدهی بسم الله

نخچه وقت لیل اولی

موسکافان ایدهی فرقیه بیا

۲۰
تبع تو خبید ای بر روی رسول

کو ریخوردی انکی پیفت رسول

انی ایست بخدا می رسد سال

او مهکت افروخت جمال ندید پهل

کجور یزید دمی او بی العزیزی

قشودن مرتفع الالاف کبی

شوق قدر خوب یاد می اول الفیت

ایده مزا نل معارف تعریف

کوی با انفت خلیب از جمالین

غنی و زار سفید اید می جمالین

دایم ایلر دی و دود و استلو مشام

قرب حوتی رایح پس مشام

العلینہ ویر مشیر اندی خیال

دیشلری ایسے دینی انجو مثال

اولمسنہ دیشلری مصرعہ عظیم

ظلمہ ایچہ قالدور دی عالم

کوبید سا اول در فدا فی سیر

ایکلی مصرع اندیدی بنور و درین پلید سیر

شویله شفاف نایدی اول حرم بر صفا

انجلا پیلد طو لردی اطراف

ووجه بر آفتاب اصحاب صرفا

محمد یسے غالب اندی ویر حسی

اکا ویر بدی کمال زینت

کاتب چمره کشامی فطرت

الْبِقَاعِ بِتَدْيِ لَوْ مَعْنَا دَهْم

أَهْرَ لَوْلَا لَيْسَ بِمِنْ عَالَم

قَبْلًا مَرَشَدِي لَوْ رَيْ لَوْ رَاسِ

سُورَةُ نُوْرَ اَيَّدِي مَطْلَعِ نُوْر

Mustafa İzzet (Yesarizade)

İstanbuldudur. Meşhur Talik üstadı Mehmet Esat Yesari'nin oğludur. Onun için Yesarizade diye meşhurdur. Doğum tarihi bilinmiyorsa da 1770'li yılların başında doğduğu tahmin edilmektedir.

Zamanının ünlü Talik üstadlarından olan Yesarizade Taliki babasından öğrenmiş, ondan icazet almış, daha bir kaç kişi de şan olsun diye ona icazet vermiştir. Müderrislik ve Kadılık etmediği halde kendisine zamanın adetine uygun olarak Mekke, İstanbul, Anadolu Kazaskerlik payeleri verilmiş, H. 1225 (M. 1839) de bilfiil Kazasker olmuştur. H. 1258 (M. 1842) de Takvimhane (Devlet Matbaası) Nazırı oldu. Matbaa-i amire'yi idare etti ve kendi Talik hattıyla harfler döktürdü. Matbaa-i amire'de ilk defa Talik hatla kitap onun zamanında basılmıştır. Yesarizade 1846'da fiilen Rumeli Kazaskerliğine tayin edildi.

H. 1265 (M. 23 Haziran 1849) da vefat etti. Fatih'te Gelenbevi caddesi üzerinde bulunan babasının kabrinin yanına defnedildi. Sonra her ikisinin kabri yola gitmiş, kitabeleri Fatih Camii bahçesine taşınmıştır. Yesarizade'nin mezar kitabesi talebelerinden Ali Haydar Bey tarafından yazılmıştır.

Değerli arkadaşımız Uğur Derman " Türk Hat Sanatının Şaheserleri " adlı güzel kitabında Yesarizade'nin hattatlığı üzerine şunları söylüyor: "Önceleri babasının tarzında Celi Talik yazan bu büyük üstad, yavaş yavaş şivesini değiştirmiş, 1820 senesinden sonra kendi üslubu belirlemiştir. 1834'den sonra hattatlığının en üst noktasına çıkan Yesarizade 60 yıl kadar devam eden sanat hayatında durup dinlenmeden yazmıştır... İmzasıyla en fazla kitabe bırakan hattatımızdır..."

Çok çabuk yazan Yesarizade pek çok hattat yetiştirmiştir. Kazasker Mustafa İzzet, Abdülfettah Efendi, Ali Haydar Bey onun talebeleridirler. Musikide de hayli bilgi sahibi olan Yesarizade hoş sohbet, şakacı, aşırı derecede mübalağa ile konuşur bir zat idi. O yüzden söylediklerine pek inanmazlarmış. En iyi dostlarından biri olan devrin ulemasından İzzet Molla ile niçin çok sıkı fıkı dost olduğunu soran devrin padişahı Sultan Mahmud'a (İzzet Molla'nın yazısının çirkin olduğunu kastederek) : "İkimiz bir araya gelince okur yazar bir adam oluyoruz" demiş ve padişahı hayli güldürmüş olduğunu tarihçi Abdurrahman Şeref Efendi naklediyor.

YESÂRİZÂDE'NİN HİLYE-İ HÂKÂNÎ MURAKKAASINA DÂİR

M. S. Ü.

Geleneksel Türk San. Böl.

Hat Anasanaat Dalı

M. Uğur DERMAN

Bu *Hilye-i Hâkânî* murakkaası (=yazı albümü) Osmanlı *ta'lik* hattıyla yazılıp da zamânımıza intikâl eden müstesnâ bir örnektir. Lâkin, önce *Hilye-i Hâkânî* isimli eseri ve müellifini kısaca tanıtmak gerekiyor.

Hız. Peygamber'in ahlâkî ve bedenî vasıflarını tasvîr eden eserlere *hilye* denilir. Arabça'da "süs" demek olan bu kelime, tahsîsen böyle bir mânâ kazanmıştır. Nitekim Osmanlı hat dehâsı Hâfız Osman Efendi (1642-1698) tarafından başlatılan bir uygulamayla İslâm Peygamberi'ni anlatan Arabça rivâyetler, husûsi bir biçimde tertiblenip levha hâline getirilmiştir ve bu gelenek hâlâ sürdürölmektedir.

Aynı şekilde Türkçe olarak Hız. Peygamber'i sözle tasvîr eden eserler de yazılmıştır. Bilindiği kadarıyla bunların ilki ve başırlısı, Hâkânî Mehmed Bey tarafından yazılması 1007/1599 târihinde tamamlanan 714 beyitlik olanıdır; mesnevî tarzında kaleme alınmıştır. Kânûnî devri vezîr-i âzam-larından Ayas Paşa'nın (ö. 1539) akrabâsı ve Güzelce Rüstem Paşa'nın torunu olduğu için Osmanlı teşrifâtına göre 'bey' rütbesiyle anılan Mehmed Bey'in Hâkânî adının nereden kaynaklandığı bilinmiyor. Sancak beyliği ve Dîvân-ı Hümâyûn muhâsebeciliği vazîfelerinde bulunmuş olan şâirimizin basılmamış *Divân*'ı ve *Miftâhü'l-Fütûhât* isimli manzum *Kırk Hadis* tercümesi de vardır.

1606'da vefât eden Hâkânî Mehmed Bey, bir müddet ikâmet ettiği Edirnekapısı semtindeki Mihrimah Sultan Câmii hazîresine defnedilmiştir. Başucuna sonradan dikilen taşta, eserinin adı câhilâne bir imlâ ile '*Hile-i Hâkânî*' olarak yazılmışken, görüp de bundan teessür duyan Dr. Süheyl Ünver (1898-1986) Hocamız, Hattat Mâcid Ayrâl'a (1891-1961) 1950'li yıllarda *celî sülûs*le yeniden bir kitâbe yazdırarak, taşı ve Mehmed Bey'i bu ayıbdan kurtarmıştır.

Bilindiği üzere, *ta'lik* hattı meşkinde önce -harflerin birbirine bitişmesinin öğretildiği- *müfredât* kısmı tamamlanır. *Mürekkabât*'a geçildiğinde ise bir gelenek olarak Molla Câmî'nin (1414-1492) Farsça *Besmele* kasîdesine başlanır. Fakat Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi (1770?-1849) tarafından meşk olarak yazılan ve ilâveten harf cesâmetleri de yazıldığı kaleme göre nokta ile ölçölendirilen bu murakkaa, elimizdekilerin en eskisidir. Babası Yesârî Mehmed Es'ad Efendi'den (ö. 1798) sonra *ta'lik*, bilhassa *celî ta'lik* hattına Türk tavrındaki son merhaleyi kazandıran Yesârîzâde, kaleminin sür'atıyla de tanınır (vefâtında terekesinden 65000 satır *celî* yazı kalıbı çıktığı rivâyeti vardır). Bu *Hilye-i Hâkânî* murakkaasını hangi târihde ve hangi hacimde yazdığı bilinmiyor. Çünkü sırayla değil de, 714 beyitten satıra güzel oturanları ve *keşide* denilen harf uzatmalarına müsâid olanları seçerek yazmayı tercih etmiş. Satır aralarında yer alan işâret, *sin-ayn-ye* harflerinin üslûba çekilmiş şeklidir ve 'çalışmak' mânâsına gelen *sa'y* kelimesine delâlet eder.

Sonunda imzâ ve târih olmadığı cihetle, bu murakkaanın 24 kıt'ayla sınırlı kalmadığı, devâmının bulunduğu şübhe götürmez. Çünkü 24. kıt'anın sonu, eserin 378. beytine tekâbül ediyor. Şu hesâba göre, Yesârîzâde'nin bu murakkaası, muhtemelen 40 kıt'ada tamamlanmış olmalıdır. Nitekim, son yıllarda bunun devâmı iki kıt'a da Mısır'da bulunmuştur. Kimbilir imzâ ve târihinin yer alacağı son kıt'a nerededir?

Bu latîf eser vaktiyle Üstâd Necmeddin Okyay'ın (1883-1976) koleksiyonundayken 1930'lu yıllarda Es'ad Fuad Tugay'a (1884-1973), 1962'de de Tanman âilesine intikâl etmişti. şimdilerde ise Abdullah Karataş'ın uhdesindedir.

Yesârîzâde'nin bu murakkaası daha sonraki *ta'lik* hattatlarınca da çok beğenilmiş olup önce Hacı Nazif Bey (1846-1913), sonra da Şeyh Aziz (1870-1934) ve Hatîb Ömer Vasfi (1880-1928) efendiler tarafından aynen taklîd edilmiştir. Doğrusu, bu mertebeye beğenilmeğe lâyık bir eser olduğu kanaatini taşıyoruz.